25րդ ՏԱՐԻ — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒԼԻՍ 1894 — ԹԻՒ 878

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ, ՀԻՆ ԲԱՆՔ ՕՍՄԱՆԻ
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ետ չի դարձուիր

Bureaux du Journal HAÏRÉNIK
Galata, ancien local de la Banque Imp. Ott.

10 ՓԱՐԱՅ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	300 Թիւ	75 ղրշ.	Մեճիտ
» »	150 »	40 »	»
Գաւառներու	300 »	100 »	»
»	150 »	50 »	»
»	75 »	25 »	»
Օտար երկիր	300 »	25 ֆրանք	
Ռուսիա	300 »	10 րուբլի	

Թղթատարի ծախքը Խմբագրութեան վրայ
[Դրամի փոխարէն փոստայի փուլ կ'ընդունուի, 115 ղրշ. փոստայի փուլը 100 ղրուշի տեղ]։

غلطه‌ده اسکی بانق عثمانیه
حیرەنیك غزەتەسی ادارەسنه

10 ՓԱՐԱՅ

ԴԷՊԻ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Բ

Ուրեմն մեր ամենուն աչքը յառած կը մնայ Ս. Ղազարու կղզին վրայ, ուրկէ կը սպասենք վանքին հայկական նոր առաջնորդութիւն մը, նոր ուղղութիւն մը՝ համաձայն բարձր ոգիի մը թելադրութեանց եւ արդիգիտական պահանջումներուն։

Հոս, թէ ուրիշ տեղ, Մխիթարեաններուն էն անկեղծ բարեկամները որոնք տարբեր կրօնքի պատկանելով հանդերձ սիրով կ'ուզեն գործօն տեսնել Միաբանութեան գիրը, ամէն առթիւ յայտնած են թէ իրենց ազդեցութիւնը հեռացնելէ պիտի նուազի, քանի իրենք յետադէմ մնան արդի գրական, գիտական եւ դպրոցական ընթացքին մէջ, որ շատ ակար է եւ շատ անբաւական։ Այս կէտին վրայ, մանկագէտներուն եւ մեր զարգացած դասուն մէջ համոզումը ընդհանուր է։ Մխիթարեաններն ի զուր պիտի փորձեն հակառակը, ոչ ոք իրենց պիտի հաւատայ։ Վենետիկէն դարձողները չեն հաւասարիր Պոլսոյ [illegible] թէ շատ կանոնաւոր դպրոցի մը աշակերտներուն։ Ցաճախ, յետին աստիճան ակար են։ Երբեք Կեդրոնականի, Պէրպէրեանի եւ կամ Կայսերական Լիսէին մէկ աշակերտը չպիտի ցաւէր Վենետիկ գացած չըլլալուն համար։ Խօսելով այս կողմերու մէջ ունեցած վարժարաններուն Գատը-Գիւղինը որ 25 տարիէ ի վեր հիմնուած է, կարող չէ անկէ ելած աշակերտ մը ցոյց տալ որ պարծանք բերէ, [illegible] թէ այս վերջինն մէկ քանի տարի է որ ստացաւ աւելի բեղմնաւոր ուղղութիւն մը, սակայն դեռ աչքի զարնող արդիւնք մը չտուաւ։ Բերայի մէջ ալ [illegible], մօտ 30 տարիէ ի վեր, ցեղ[illegible] դպրոց մը որ [illegible] դպրոցի մը գոյնը չկրցաւ երբեք վրայէն քերթել հանել, չկրցաւ արդի մեթոտներու համաձայն նախակրթարանի մը գնացքն ու շարժումն առնել։ Ինչ որ կը լսենք Տրապիզոնի, Պարտիզակի եւ Իզմիրի նմանօրինակ հաստատութեանց վրայ — աւելի գոհացուցիչ չեն։ Այս առթիւ կը հաստատէ մեր այն կարծիքը թէ Մխիթարեանները Թուրքիոյ մէջ գտնուող [illegible]ներէն աւելի դեռ բան մը ըրած չունին։ Չկրցին ապացուցանել թէ աւելի լաւ, աւելի մանկավարժական, աւելի նպատակայարմար ուղղութիւն մը կրնան տալ հաստատած դըպրոցներնուն։ Այն աստիճան որ, ոչ ոք մասնաւոր հրապոյր մը կը զգայ զաւակը իրենց զրկելու — բայց այն պարագային որ ձրի դաս, ձրի գիրք, կամ Թոշակի [illegible] նստելու վստահ է։ Բայց այս միջոցով Միաբանութիւնը կը յանգի անանկութեան միայն։ Պէտք է ուրեմն որ լաւ վճարող աշակերտներ ունենան, առանք ալ հոն կ'երթան ուր իրենց տուածին փոխարէն ապահով են թէ ստանան պիտի արդի կրթութիւն մը [illegible]։

Միաբանութիւնը, թէեւ աշխարհական ուսուցիչներ կը գործածէ մեծ թիւով իր հաստատութեանց մէջ, պէտք է սակայն որ ինքը մասնագէտ ըլլայ դպրոցական խնդիրներու մասին, քանի որ իրմէ կը բղխի ուղղութիւնը, իր ձեռքով կը կատարուի վերին հսկողութիւնը, ուսումնապետութիւնը եւայլն։ Արդ, կրնանք ըսել որ [illegible]։ Անձնուիրութիւնը, եռանդը չի բաւեր, արհեստական գիտութիւն պէտք է։

Ընդհանուր ժողովէն կը սպասենք ուրեմն որ ղրկէ իր միաբաններէն մէկ քանի հատ եւրոպական վարժապետանոցները մանկավարժութիւն եւ ուսուցչութիւն սորվելու համար, ճիշդ ինչպէս Աստուածաբանութեան համար Հռոմ կամ Գերմանիա քանի մը հատ ղըրկած ունի։ Ընդհանուր ժողովէն կը սպասենք նաեւ որ միջոցներ ձեռք առնելով կազմէ Միաբանութեան մէջ գէթ 8-10 միաբաններէ բաղկացեալ տեսակ մը կաճառ, որուն գլխաւոր պաշտօնը ըլլայ սերտել, քննել բոլոր դպրոցական խնդիրները, մեթոտները, պատրաստելիք դասագրքերը եւ ուսուցչական այնպիսի մարմին մը ստեղծել որ միշտ արթուն եւ միշտ կազմ ու պատրաստ ըլլայ օրուան փորձառութեննէն օգտուելու։ Այսպիսի մարմին մը զօր օրինակ չպիտի թողուր որ Վենետիկի վարժարանը կառավարուի տարիներ շարունակ այնպիսի վարդապետէ մը, որ միտք լուսաւորելու եւ սիրտ դաստիարակելու արհեստէն բան չէր հասկնար։

Մխիթարեան հաստատութիւնները բարեբաղդաբար զերծ են անհատական կամ թաղային այն պառակտումներէն որոնք ուրիշ դպրոցներու մէջ յաճախ պատահելով կը խափանեն, կ'ընդհատեն եթէ լաւ բան մըն ալ կայ։ Հոն, ամէն ինչ կրնայ տեւել, առանց փոթորիկի հանդիպելու, բաւ է որ լաւ սկսուած եւ հետզհետէ բարեփոխուելու շաւղին մէջ ըլլայ։ Այս անկախութիւնն իրենց համար շատ մեծ առաւելութիւն մըն է, որուն վրայ եթէ աւելցնեն նաեւ մեթոտներու եւ ուղղութեան նորութիւնը, այն ատեն պիտի գրաւեն բոլոր ազգին մէջ եղական բարձր դիրք մը։ Դպրոցական արհեստին կատարելագործութիւնը թէպէտեւ մեծ ծախքերով ձեռք պիտի ձգեն, բայց նաեւ իրենց տեսակ տեսակ բարիքներ ալ պիտի հայթայթէ։

Նախ, աշակերտներու աճումը եւ յետոյ դասագրքերու վաճառումը, եւ վերջապէս գիտնականներ հասցնելը։ Առաջինին վրայ չենք երկննար, այնքան ակներեւ է։ Գալով դասագրքերուն, պէտք է հաստատել միաբանութիւնը թէ ազգին միջուռ մը կայ հայ ազգին կրթական հրապարակին վրայ՝ ուր ի նկատի մէջ կ'առնուի գրքի մը ներքին արժէքը, որ կախեալ է գործածուած մեթոտէն, իրականացուցած արհեստին պայմաններէն։

Պէտք է խոստովանիլ թէ այս յատկութիւնները լիովին չեն տեսնուիր Վենետիկի դպրոցական հրատարակութեանց վրայ։ Եւ արդէն ի՞նչպէս կ'ուզէք որ վանքին մէջ նստող վանականը յաջողի լաւ դասագիրք մը պատրաստել նիւթի մը վրայ, երբ ինքը զայն դասախօսած չէ իր բերնովը իսկ 5-10 տարի։ Գ. Թէն կը գրէ տեղ մը թէ ինքը երբ կ'առաջադրէր գիտնական ըլլալ, տեսեր է թէ լաւագոյն միջոցն է ուսուցչութիւն ընել։ Ասիկա շատ ճշմարիտ է։ Մխիթարեան միաբաններուն համար ալ գիտնական ըլլալու միջոցը ուսուցչութիւնն է, որու շնորհիւ միայն կրնան յաջողիլ գրել լաւ դասագրքեր։ Վանականի կեանքն անշուշտ չենք առաջարկեր հիմնովին փոխել — ասիկա հակառակ պիտի ըլլար միաբանութեան ոգիին եւ կանոնագրին — բայց քանի որ ուսմունք տարածելն ալ անոր նպատակին մէկ մասն է, հարկաւոր է որ միաբաններուն մէկ մասը գէթ կազմակերպուի այնպիսի կերպով մը որ յարմար եւ կարող դառնայ ուսուցչութեան նպատակին ալ։ Արդէն ձըգտումը չէ, փափաքը չէ որ կը պակսի — ասիկա լաւ գիտենք — այլ մեթոդը, եղանակը, ուղղութիւնը։ Այս նոր կեանքով ապրելու հակառակող միաբաններ ալ պիտի գըտնուի՞ն արդեօք։ Տեսնենք։

ՎՃԱՐՕՐԻ ԵՐԿԱՐԱՁԳՈ՞ՒՄ ԹԷ ՈՉ

Արեւելք իր շաբաթ աւուր թուով կը ծանուցանէր թէ օսմանեան արժէթըղթերը եւրոպական հրապարակներու վրայ անկում մը կրած են, եւ թէ Օսմանեան Պանքան՝ նկատելով որ այս անկումը յառաջ եկած է այն զրոյցէն թէ պայմանաժամի յետաձգում մը պիտի առաջարկուի եւրոպական փոխանակագրերու (կամպիօ) համար՝ հեռագրած է Լոնտոն եւ Բարիզ թէ այդ զրոյցը բոլորովին անհիմն է եւ թէ առաջուան պէս թղթերու գանձումը կը կատարէ օրը օրին, հակառակ պարագային մէջ օրէնքին տրամադրութիւնները ի գործ կը դնէ առաջուան պէս։

Արեւելք սոյն լուրը հաղորդելով աւելորդ չի համարիր իր կողմէ բան մը ըսած ըլլալու համար աւելցնել թէ պայմանաժամի ընդհանուր երկարաձգում մը Եւրոպայի անվստահութիւն պիտի ներշնչէ Թուրքիոյ նկատմամբ եւ թէ ասկից քանի մը փոքր խանութպաններ միայն պիտի օգտուին, ընդհանուր վաճառականութիւնը պիտի վնասուի։

Ամէն մարդ կարող է մտածել, դատել, որոշել ուզածին պէս. բայց խմբագիր մը գաղափար մը յայտնելու առաջ պարտաւոր է տասն անգամ խորհիլ եւ այնպէս հրապարակ նետել. լրագիր մը հասարակաց է, ընդհանուրին ուղեւոր, հասարակաց միտքը կրնայ ուղղել կամ մոլորեցնել իր օգտաշատ կամ տրամադրելի գաղափարներովը։ Ասով չկարծուի թէ Արեւելք իր մասնաւոր կշիռն ու ազդեցութիւնը ունենալով եւրոպական առեւտրական կեդրոններուն մէջ՝ իր խորհրդածութիւնք իրենց ներգործութիւնը պիտի ունենան. այսպիսի ենթադրութիւն մը այնքան հեռու է մեզ որքան Արեւելք Աթէնքէն։ Միայն սա հասկցնել կ'ուզենք եւ արդէն ո՞վ չի գիտեր թէ Արեւելքի վախը անտեղի է, հետեւութիւնը ուղիղ բանի հակառակ։ Եւրոպայի անվստահութիւն պիտի ներշնչէ եղեր այս գործը. լաւ, հիմա ի՞նչ պիտի ըլլայ հակառա՞կը։ Նախ հասկնանք թէ ինչպէս կը կատարուէր հօս մեր առեւտուրը. խանութպանը ապառիկ կ'առնէր վաճառականէն ապրանքը, 61 կամ 91 օրուան պայմանաժամով պօլիս մը տալով. վաճառականը յիշեալ պօլիսն կը զեղչէր սառաֆին կամ պանքերին եւ այսպէս հայթայթուած դրամով կը վճարէր իր գամբալները. կանխիկ գրեթէ բնաւ չը կար եւ եթէ կար՝ ան ալ հազիւ կը բաւէր վաճառատան միւս զանազան ծախքերն ընելու։ Այսօր խանութպանին տունը փլած է կամ վնասուած, խանութը փլած կամ վնասուած է եւ կամ այնպիսի անյարմար տեղ մը փոխադրուած ուր խեղճը առաւօտէն մինչեւ իրիկուն կը համրէ անցորդներն որոնք կ'երթան անտարբեր առանց երբեք մօտենալու ցուցափեղկերուն։ Արդ ո՞վ կը վստահի խանութպանին. անոր պօլիսն վաճառականը առնէ ի՞նչ ընէ, որո՞ւ զեղչել տայ, ո՞վ կ'առնէ. արդէն մարդ վրայ համրուող անհատական դրամատունները որոնք մէկ ստորագրութեամբ 10-15.000 ոսկի կը վստահէին մէկ մարդու առաջ, երկրաշարժէն ի վեր սրօքներ ըրած են, բնաւ վարկ չեն բանար նոյն իսկ 25-30 տարեկան տուներու. բաց վարկ գրեթէ բնաւ չի կայ։ Իրերու այս ցաւալի վիճակին մէջ վաճառականը ինչպէս մէջտեղ բերէ դրամ վճարելու համար իր գամբալները. աւելորդ է ըսել թէ չպիտի կրնայ հետեւաբար եւ վճարել իր գամբալները, ուստի կա՛մ պիտի թողու որ բրոթեսթօ ըլլան եւ երթան եւ կա՛մ կանխաւ գոհացնելով ապագան առանձին առանձին բոլոր եւրոպական պահանջատէրերուն գրելով պայմանաժամի երկարաձգում պիտի ուզէ, ինչպէս որ սկսած են ընել բաւական վաճառականներ որոնք Արեւելքի կարծածին պէս փոքր խանութպաններ ըլլալէ շատ հեռու են։ Զմոռնանք ըսելու թէ ներսերու հետ մեր առեւտրական յարաբերութիւնք ամենուն յայտնի են, Ռուսիլի գրեթէ բոլորովին ուղղակի կը գործէ Եւրոպայի հետ, մնացեալը համաձայնակէն եւ Թանկութենէ գլուխ առած չունի։ Արդ ինչպէս կ'երեւնայ յետաձգում պիտի ըլլայ կամայ թէ ակամայ, ասոր տարակոյս չի կայ, միայն թէ անվստահութիւնը ուսկից կը վախցուի՝ յառաջ կրնայ գալ ոչ թէ վճարումներու յետաձգում տըրուելէն, այլ ընդհակառակը չտրուելէն։ Թող ամէն մարդ իր գլխուն ճարը նայի եւ Արեւելք ալ իր գործին։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՄԸ

Վղանիքն տակ
17 յուլիս 94

ԽՈԶԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՄԵԾ-ՆՈՐ-ԳԻՒՂ, 18 յուլիս

Անցեալները Հայրենիք հրատարակեց յօդուած մը, որով հասարակութեան տրտունջին վրայ կը հրաւիրէին գլխաւոր արհեստագէտ-չերամաբոյծները խղճի մտօք ի գործ դնել իրենց ուսած պատուական արհեստը։

Ուրախ ենք որ խնդիրը հետաքրքրեր է այդ արհեստին վերաբերողները, որոնցմէ մին պատասխանած է Հայրենիքի 13 յուլիսի թիւին մէջ։

Նախ կը յայտնենք բացարձակապէս որ երբեք դիտում չէ եղած անուանարկել այս կամ այն հնտաբոյծը, որովհետեւ այն ատեն հարկ կ'ըլլար յանուանէ յիշել զանոնք, նաեւ ցանկը պատրաստել այն ընտանիքներու, որոնք կը գանգատին հնտաբոյծներէն։ Եւ ասիկա խիստ երկար ըլլալէ զատ՝ հակառակ կ'ըլլար նաեւ մեր նպատակին, որ է պարզապէս հետաքրքրել միտքերը գիւղիս համար տնտեսական կարեւոր հարցի մը նկատմամբ։ Մենք, ամբողջ հասարակութիւնն ալ, խիստ գոհ պիտի ըլլանք, եթէ արհեստագէտ-հնտաբոյծ մը համառօտ, այլ օրինաւոր վիճակագրութեան մը միջոցաւ ներկայացնէ մեզ այնպիսի թիւեր եւ ապացոյցներ, որոնք հաստատեն թէ արդարեւ խոզակի բերքը վերջին տարիներս առաւելութիւն մը ունեցած է նախորդ տարիներու վրայ։ Հընտաբուծութեան ուսումին նպատակն է խոզակին քանակը աւելցնել եւ որակը ազնուացնել. մեր հնտաբոյծք թո՛ղ քանի մը թիւերով ապացուցանեն մեզ թէ այդ նպատակին հասնուած է գիւղիս մէջ ալ։ Եւ այն ատեն շնորհապարտ կ'ըլլանք իրենց։

Կը կրկնենք, ամէն արհեստագէտ սիրելու եւ ուսումնասիրելու է իր արհեստը նոյն իսկ արհեստին համար, եւ ոչ թէ սոսկ անկէ շահելիք դրամին համար։ Պ. Մայօի չերամի ուսումնասիրութեան վրայ գրած ընտիր գրքին կը տեսնենք թէ Ֆրանսայի մէջ իսկ երբ ժամանակաւ հնտաբոյծք միմիայն շատ քանակութեամբ հունտ պատրաստելու եւ ծախելու յառաջացուցին իրենց ջանքը, խոզակի բերքը անհագին հարուած մը կրեց եւ կառավարութիւն ու արհեստագէտներ մեծ աշխատութեամբ կրցան կատարեալ անկման մը առաջն առնել։

Հասարակութիւնը խիստ գոհ պիտի ըլլար, եթէ յօդուածագիր չերամաբոյծին նման միւսներն ալ զգածուէին եւ շահագրգռուէին իրենց արհեստին վերաբերմամբ։ Փափաքելի էր նաեւ տեսնել գիւղիս հնտաբոյծներուն միջեւ արհեստական մրցում մը աւելի խնամով հունտ պատրաստելու եւ իրենց յաճախորդները գոհացնելու համար։ Այդպիսի մրցում մը կրկին օգուտներ պիտի ունենայ. հնտաբոյծ եւ հասարակութիւն երկուքն ալ պիտի օգտուին անկէ։

ՀՈԳՈՒ ԶԱՒԱԿԸ

Ը.

Բերայի հայ ընկերականութեան մէջ երեք տարիէ հետէ կարեւոր դիրք մը կը գրաւէր Ագրիպ Էֆէնտի։ Խասգեղէն գաղթած էր Պետրոս Ագրիպպասեան անունով. օր մը աւելորդաբանութիւն համարելով մականունին «եան»ը, այցեքարտերուն վրայ փորագրել կուտար միայն Պ. Ագրիպպաս. ու նոր բարեկամները աւելի շիք կը գտնէին պարզապէս Ագրիպ Էֆէնտի անուանել զինքը։ Հիմա Բերա այդ անունովը միայն ծանօթ, կամ հանրածանօթ էր։

Իր հայրը Յովհաննէս Ագրիպպասեան տարիներու երկարատեւ շարքի մը մէջ ծայրայատիկ նստած խանութի մը փեղկին ետեւ, երանութեան սահմանագլուխ գծած էր տանդական պաշտօնէութեամբ քիչ շատ ստակ շահիլ ու աւելցնել եւ ընտանիքը երջանիկ ընել առանց աւելի ուրիշ [illegible]ելով։ Փառասիրութեանը հորիզոնն ալ կ'երկարաձգուէր մինչեւ Խասգեղի թաղական խորհրդարանին դուռը. ու երբ ատենապետութեան կոչուեցաւ, ա՛լ անկէ ետքը մինչեւ մահուան օրը ո՛ եւ է իղձ չկրցաւ [illegible] սրտին մէջ։ Երջանկութեան իտէալի մը ծրագիրը ամբողջապէս գործադրած էր. ա՛լ ընելու ուրիշ բան չունէր բայց եթէ մեռնիլ, ու մեռաւ։

Ջուակը արդէն շատ նեղ գտնելով խանութին շրջանակը, հօրը կենդանութեանն իսկ լուսաւոր ասպարէզ համարած էր յանձնակատարի մը հետ ընկերակցութիւն ընելը։ Երբ մեռաւ հայրը, Պետրոս չափաւոր գումար մը ժառանգեց եւ առանձինն շարունակեց յանձնակատարութիւնը։ Քիչ մը բաղդը դէպի իրեն առաջացաւ, շատ մըն ալ ինք բաղդին ոտքը գնաց «կաթին մէջ ջուրը առատ խառնելով»։ Խղճահարութիւնը իր զգացումներուն տկար սզոյնն էր։

Կորովի, եռանդուն, գործունեայ, ա՛լ իրեն անտանելի կը թուէր Խասգիւղի խաղաղ ու խաթունավայել կենցաղավարութիւնը։ Յաջողութեան հետ տենչերն ալ շատ առաջ գացած էին, ու կը տառապէր վայելումի ըղձանքներով որոնք կը մնային անյագուրդ. Երեւակայութեանը մէջ շատ ընդարձակուած էր փառասիրութեանը սահմանագլուխները։ Ու Բերայի մէջ էր որ պիտի գտնէր երեւնալու, յաղթանակելու, վայելելու եւ առաջ առաջ վազելու ամէն դիւրութիւն։ Իրաւ է որ հոն մրցումը սաստիկ է. ամէն հարստութիւն, ամէն տենչանք, հասնելու ամէն երազ հոն ժամադիր կ'ըլլան ու կը ճակատամարտին։ Եւ սակայն հասնելու համար ինքն իր մէջը ուժ մը զգացողը եռանդագին կը դիմէ վայելումներու կռուի այդ դաշտը։ Փոքր քաղքին մէջ մեծ երեւնալու իմաստասիրութիւնը միայն շատ խեղճուկ ծոյլ ոգիներու համար հրապուրիչ երջանկութիւն է։ Ամէն լաւ տարիկայ, կը մտածէր Ագրիպպասեան, աւելի ուշագրաւ է մեծ ցուցահանդէսի մը մէջ, ընկերակցութեամբ մրցակիցներու քան եթէ մնար գիւղի մը կամ պզտիկ քաղքի մը ցուցափեղկին ներքեւ։ Փայլերը փոխանցիկ են. իրարմէ բան կ'առնեն իրարու բան կուտան։ Ուրեմն երթանք Բերայի փայլերուն քով, ըսաւ։ Ու ահա երեք տարի է որ ինքն ալ փայլ մը եղած էր եւ ուրիշներուն փայլը կ'աւելցնէր։

Երազները շատ շատ իրականութիւն կ'ըլլային։

Հինաւուրց ազնուապետականութեան բազմադարեան դղեակի մը մեծաշուք պատկառանքը տարածուած կ'երեւէր աչքերուն Մըսք փողոցի իր բնակարանին վրայ, որուն տարեկան վարձքը սակայն միայն 120 ոսկի էր։ Ու ձմրան գիշերները երբ իր սալոնին մէջ աչքերը ժուռ կ'ածէր թղթախաղի շուրջը բոլորուած բարձր անձնաւորութեանց, Մէհմէտ-Ալի փաշա խանի սպասներուն եւ Անդրկամուրջեան ազնուապետական վաճառականներուն վրայ, այդ ժամերուն բղխած հպարտութիւնը հաւանօրէն կը գերազանցէր Առաջին Նափոլէոնի գոհունակութիւնը երբ իր Թաւարոնին մէջ հաւաքուած թագապսակ գլուխներուն ակնարկ մը կը նետէր։ Ընդունուած էր Քլիւպ-Քոմէրսիալ եւ կը յուսար ոչ շատ ուշ նաեւ մտնել Քլիւպ-Օրիանթալի դռներէն ու շրջագայել այն գորգերուն վրայ ուր կը կոխէին բարձրաստիճան անձերու ոտքերը։ Նոր-Թատրոնին մէջ օթեակն ունէր, ուր կը մտնէր երկրորդ արարուածի կէսին, հանրային ուշադրութիւնը պահ մը դերասաններէն իր վրայ փոխադրել տալով։ Իրիկունները Բէօքի-Շանի պարտէզին մէջ իր բացակայութիւնը շատ աչքի կը զարնէր։ Իր այցելութիւնները պատուաբեր կը համարուէին. յաճախորդ օր տանտիրուհիները առիթ կը փնտռէին ուրիշներուն հասկցնելու թէ Ագրիպ էֆէնտին առջի գիշեր իրենց էր։ Իրենց թերթին մէջ, իր անունին քով փոխանակ հինաւուրց ստորագրութեան «Մէծ.» տիտղոսին արդէն «Ազն.» յաջորդած էր, երբ հրահանգ գրած էր իր թերթերը սրբագրելու։ Մինչ փողոց իր բնակարանը յանձնելէ։ Ու երբ Բերայի Խնամակալութիւնը զինքը, վարչութեան հաւանութեամբ, իրեն անդամ կարգեց, այդ լուրը հաղորդուած տեղն, «Ազն.» ալ ամբողջացաւ եւ եղաւ «Ազնուաշուք». տիտղոսը մնաց, անկասկածելի ազնուականութեան վաւերական մագաղաթի արժէքն ունէր անոր համար որուն հայրը կէս դարէ աւելի տեւն պարկերը Եէմիշէն լեցուցած Հալըճը օղլու եղած էր։ Ա՛լ ծագմամբ պաշտպանողական էր։ Հիւանդն կը տարածէր Հիւանդանոցի Խնամակալութեան վրայ։ Ամուսնալուծութեան սաստիկ հակառակորդ, կը հաւատար թէ բարոյականութիւնը ստաքինութիւն է, «ու ազգին համար բարոյականութիւն պէտք» է կ'ըսէր միշտ։ Բարոյախօս թերթերը կը քաջալերէր մէկ երկու օրինակ դպրոցներու նուիրելով։

Ու Բարքի՛ մ՚ն էր։ Երբ մայրերն ու աղջիկները թեթեւ հառաչանքով մը բարքի՛ մըն է կ'ըսեն անձի մը համար, Փրանսերէն այդ մ'ակ բառին մէջ կ'ամփոփեն փեսի, ամուսնի իտէալը։ Ագրիպ էֆէնտի բարքի՛ի մարմնացումն էր։ Իր կինը կեանքի վայելումներու ամէն միջոց իր տրամադրութեան ներքեւ պիտի ունենար։

Բայց Ագրիպ էֆէնտի դժուարահաճ էր ամուսնական պայմաններու համար, ինքն ալ իր իտէալը ունէր։ Կառուցած չէնքին ամբողջացումն ու պսակումը կինը պիտի ըլլար։ Տանը դուռը մեծ բացած էր իտէալ կինը դիւրութեամբ ներս առնելու համար։ Եսնամ ազնուականին կլատոցոյց միշտ հաւասարակշռութեան մէջ չէր. Ագրիպ էֆէնտիի իրական ու առերեւոյթ հարստութեան մէջ կար բաւական մեծկակ տարբերութիւն մը զոր պիտի լեցնէր կին-դրամագլուխը. հարստութիւնը գեղեցկագոյն յատկութիւնը պիտի ըլլար ապագայ տիկին Ագրիպի։ Իսկ երկրորդ յատկութիւնը ազնուականութիւնը։ Նոր-ազնուականը երբեմն կը տառապէր իր ծագումին սկզբնական մեղքէն ամբողջովին մաքրուած չըլլալուն կասկածովը։ Դաշնակցութիւն մը հինաւուրց ազնուականներու հետ—որոնց ծագումը կորսուած է անյիշատակ ժամանակներու, 20-30 տարիներու մռայլին մէջ — պիտի ըլլար մկրտութիւնը որ զինքը պիտի մաքրէր ծնողական ամէն մեղքէ։ Գոհունակութիւնը անթերի պիտի ըլլար այն օրը երբ մահազդի մը վրայ «Ցաւօք սրտի զմահն» ծանուցանող մեծանուն գերդաստաններու շարքին մէջ իր անունն ալ առաջին տեղ մը փայլէր։ Այս տեղը պիտի շնորհէր իրեն ազնուականութեան շառաւիղ կին մը։ Տարիքն ալ կենսական պայմաններուն մէջ էր։ Իր կնատենչ բնաւորութիւնը գաղտնիք մը չէր, տարէց հարուստ-ազնուականի մը հետ ամուսնութիւնը պիտի նկատուէր աշխարհի աչքին իբր «հարկեցուցիչ պարագայ» մը, ուստի եւ իր դրամական համբաւը պիտի կրնար մնասուիլ։ Գեղեցկութիւնը ճաշակի խնդիր է, կ'ըսէր, ուրիշները դատաստանի մէջ չեն կրնար համաձայնիլ։ Ուսումը արհամարհելի չէ, բայց Փրանսերէն լեզուի ծանօթութիւն եւ դաշնակահարութիւն անոր տեղը կը բռնեն։ Հայուհի-ազնուական—մանկամարդ աղջիկը բնականաբար դաշնակահար ու լեզուագէտ է։

Օր. Արուսեակ Սարաֆեան իր շուրջն ու անձին վրայ կը միացնէր ո՛չ միայն Ագրիպ էֆէնտիի ըղձացած ամէն յատկութիւնները այլ եւ կը գերազանցէր անոր մտատիպարը։

Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Շարունակելի)

Արտաքին լուրեր

ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիոյ մէջ եզական դատաստան մը սկսած է տեսնուիլ։ «Տիրոջը օրը սուրբ պահելու» ընկերութեան անդամ Պ. Ըէտ դատի քաշած է Մաքս Օ՛Ռէլ անուն անձը որ համարձակած է կիրակի օր մը բանախօսութիւն ընել, հակառակ Գէորգ Գ.ի (1760ին) հաստատած մէկ օրէնքին։ Այդ օրէնքը արդարեւ կ'արգիլէ զուարճութիւն, գրօսանք ընել այն 24 ժամերուն մէջ զոր ամէն ճշմարիտ անգլիացի պարտական է ամէն շաբաթ նուիրել աղօթքի, բարեպաշտական երգերու եւ մտածութեանց։ Ամբաստանեալը նախագատ ատենին առջեւ կորսնցուց դատը, եւ հիմա վերաքննիչ ատեանին դիմած է։ Պ. Մաքս Օ'Ռէլի փաստաբանները կ'ըսեն թէ ամբաստանեալը միայն «գիտական եւ հրահանգիչ» բանախօսութիւն ըրած է, հետեւաբար չկրնար Գէորգ Գ.ի սահմանած պատիժներուն ենթարկուիլ։ Կը յուսացուի որ վերաքննիչ ատենէն անպարտ արձակուի Ճօն Պուլ եւ իր կղզին գրոց հեղինակը։

—=—

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱ

Յուլիս 16/28ին Տանըմարքայի մայրաքաղաքին, Քոփէնհակի մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ գահաժառանգ Ֆրէտէրիք իշխանին ամուսնութեան քսանհինգամեակը։ Հանդէսին մասնակցեցան Շուէտ-Նորվեկիոյ թագաւորը եւ իրոպական պետութեանց ներկայացուցիչները։

Տանըմարքայի Քրիսթիան Ը թագաւորը ամուսնանալով Հէս-Քասէլի Լուիզ իշխանուհիին հետ բարեբաստութիւն ունեցաւ տեսնել իր գրեթէ բոլոր զաւակները օտար երկիրներու գլուխ։ Մէկ աղջիկը Ռուսիոյ կայսրուհին է, միւս աղջիկը Անգլիոյ գահաժառանգին կինն է, մէկ տղան Յունաստանի թագաւորն է։

Գահաժառանգ իշխանը ծնած է 1843 յունիս 3ին. ամուսնացաւ 1869 յուլիս 28ին Շուէտի Կարոլոս ԺԵ ժողովրդական թագաւորին աղջկան, Լուիզ իշխանուհիին հետ։ Երջանիկ ամուսնութիւն մը եղաւ. ութը զաւակ ունեցան, չորս մանչ չորս աղջիկ։ Անդրանիկը, Քրիսթիան իշխանը ծնած է 1870ին եւ տեղակալ է արքայական թիկնապահ գունդին մէջ. կրտսերը Տակմար իշխանուհին ծնած է 1890ին։

Իշխան Ֆրէտէրիք, կինը, զաւկները շատ ժողովրդական են իրենց հօրը եւ ամբողջ ընտանիքին պէս։

—=—

ՖՐԱՆՍԱ

Երեսփոխանական ժողովին մէջ երիտասարդ երեսփոխան մը Պ. Տէշանէլ շատ կծու ակնարկութիւններ ըրած էր արմատական կուսակցութեան նախկին պետ Պ. Քլէմանսոյի եւ անոր թերթին Ժիւսթիսի դէմ։ Պ. Քլէմանսօ «Ժիւսթիսի» մէջ ամենախիստ եւ նախատական պատասխան մը հրատարակեց Պ. Տէշանէլի դէմ։ Տէշանէլ մենամարտի վկաները ղրկեց Քլէմանսոյի։ Երկու կողմէն կարգուած վկաները վճռեցին որ նախատեալը Տէշանէլ ըլլալով անոր իրաւունքն էր որոշել մենամարտի զէնքը։ Պ. Տէշանէլ ընտրեց սուրով մենամարտութիւն։ Պայմաններուն մէջ էր որ մենամարտը պիտի չվերջանար մինչեւ որ երկուքէն մէկը ալ կռուելու անկարող չըլլայ։

Յուլիս 27ին կէս օրէն երկու ժամ առաջ Պուլոնեի անտառին մէջ հանդիպումը տեղի ունեցաւ։ Տէշանէլ վիրաւորուեցաւ ճակտին ու կողին մինչեւ արտեւանունքը։ Վկաները յայտարարեցին թէ այլ եւս վիրաւորեալը անկարող էր շարունակելու մենամարտը։

—=—

ՔՈՌԷԻ ԽՆԴԻՐԸ

Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովին մէջ արտաքին գործոց խորհրդականը յայտարարեց թէ Չին եւ Ճափոն 1885 ապրիլ 18ի պայմանագրին զօրութեամբ իրաւունք ունին զօրք ղրկել Քոռէ երբ ծանր դէպքեր պատահին։ Անգլիական կառավարութիւնը յուլիս 19ին հեռագրած է Բարիզ, Պերլին, Պետրպուրկ, Հռոմ անգլիական դեսպաններուն որպէս զի այդ կառավարութիւններէն խնդրուի իրենց Չինի եւ Ճափոնի դեսպաններուն հրահանգ ղրկել եւ աջակցիլ պատերազմին առաջքն առնելու համար անգլիական դեսպանին ընելիք ձեռնարկներուն։

ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Պերլին, 20 յուլիս

Գերման կառավարութիւնը հրաման տուաւ Ուոլֆ թնդանօթակիր մարտանաւին որ այժմ Շանկայի առջեւ է, անմիջապէս Շէֆու երթալ, Բէչիլիի ծովածոցին մէջ Քոռէի հանդէպ։

Քոփէնհակ, 30 յուլիս

Կեսարուհը երէկ մեկնեցաւ Բոլարստերն կայսերական մարտանաւով, ընկերակցութեամբ Տանըմարքայի Քրիսթիան իշխանին որ ներկայ պիտի գտնուի Քսէնիա մեծ-դքսուհիին հարսնիքին։

Լոնտոն, 30 յուլիս

Յուլիս 25ին չինական բանակին գըլխաւոր զօրագունդը անցաւ Քոռէի հիւսիսային սահմանագլխէն։ Ճափոնի ցամաքային եւ ծովային սպահեստի զինուորները հրաման ստացան զօրանոցները երթալ։

Պետրպուրկ 30 յուլիս

Ռուսական բոլոր երկաթուղիներուն վրայ ճամբորդներու համար զեղչեալ սակագիններ գործադրութեան պիտի մտնեն յառաջիկայ դեկտեմբեր 1 13ին։

ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԷՖ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Փաստաբան
Փոխադրած է իր գրասենեակը
Թիւ 10, 11 Անանիասի խան, Պահչէ-Գաբու
Ստամպօլ
7—12

ԴԷՄ ՈՒ ԴԷՆ

Անձի կառքեր. Բարիզի Բըքի Ժուռնալին բացած մրցումը վերջացաւ. առջին 5000 ֆրանքի մրցանակը տրուեցաւ ֆրանսացի երկու տան։ Ուշադրութեան արժանի է որ երկու տուներ ալ ելեկտրականութեան չեն դիմած իրենց շինած առանց ձիու կառքերուն համար, այլ գործածած են կազոլինը որ է պետրոլի հիւթը, զոր գերման ճարտարապետ մը վերջերս գործածելի ըրաւ։

—Թունաւորութիւն. Պելժիքայի ընտանիք մը կերակուրին մէջ փոխանակ աղատքեղի (մաղտանոս) սխալմամբ գործածեր էր մոլախինդ (պալտրան)։ Հետեւանքը սոսկալի եղաւ. ուտող եօթ հոգիները թունաւորուեցան. ասոնցմէ չորսը մեռան, երեքն ալ ծանրապէս հիւանդ են։

—Հայրասպան. Ֆրանսայի Շա... Կրանտ գիւղին մէջ Արթիւր Կ... ոն 18 տարեկան տղայ մը իր հայրը սպաննեց։ Հայրը ու մայրը միշտ կռուէին իրարու հետ։ Օր մը կինը գործէն երկանը հետ կռուի բռնուելով, իր ծնողքին տունը կ'երթայ, այդ միջոցին զաւակը կուգայ եւ հայրը գտնէ պարտէզը. յայտնի չէ թէ հօր ու տղուն միջեւ ինչ կ'անցնի, բայց պատանի զաւակը պարտիզպանի գործիք մը վերցնելով գետինն կը զարնէ կանակին. մարդը հազիւ թէ քանի քայլ կ'առնէ եւ կ'իյնայ գետին անկենդան։ Տղան կ'երթայ ինքզինքը ոստիկանութեան կը յանձնէ։

—Մարդորսութիւն. Լոնտոնի մէջ վերջերս շաբաթ գիշեր մը երեք գող փորձեն այցելութիւն մը ընել ... անուն մէկուն գոհարեղէններու վաճառատունը որ մեծ շէնք մըն է շրջապատուած չորս մեծ փողոցներով։ Շարաթ սանդուղի մը օգնութեամբ գողերը ելած էին հասնիլ մինչեւ վաճառատան տանիքը, որուն ամէն մասերը իրենց լաւ ծանօթ էր։ Բայց չէին գիտեր թէ երկու պաշտօնեայ գիշերները կ'անցընեն վաճառատան մէկ սենեկին մէջ։ Գիշերը ասոնք մուկներէ արթնցան, հասկցան թէ գող եկած է, անմիջապէս դուրս ելան լուր տուին ոստիկանութեան։ Ոստիկաններ եւ ոստիկան զինուորներ եկան հասան եւ ահա ճշմարիտ մարդորսութիւն մը սկսաւ։ Գողերը կը փախչէին տանիքներուն վրայէն. կապիկի պէս արագաշարժ ռամթէք եւ ճարպիկ մէկ տանիքէն միւսը կը ցատքէին, յանկարծ կ'աներեւութանային եւ ահա երեւան կուգային ուրիշ տեղ մը. ծխնելոյզ մը կը մտնէին, անկէ դուրս կ'ելլէին ուրիշ տաւհանի մը մէջ։ Իրենցմէ մէկը 20-22 տարեկան երիտասարդ մը քսան ոտք բարձրութենէ բակի մը մէջ իյնալով մեռաւ։ Երկու ընկերները կը փախչէին. բայց ոստիկանները 10 ժամ շարունակ այդ չորս փողոցին մէջ ասոնց ետեւէն վազվզելէ վերջը յոգնած շնչասպառ։ Վերջապէս կրցան բռնել ու բանտ դնել։ Հիմա դատարանին առջեւ են։

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՑԱՏՈՒԿ
DERMATOGRAPH
Մորթի վրայ գրելու մասնաւոր ՄԱՏԻՏ
Կը ծախուի
Բ. ԱՐՇԱԿԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ
ՂԱԼԱԹԻԱ, Թիւ 14 Մէրթէպանի փողոց
1—4

ԹԵՐԹՕՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ (2)

Ֆ. ՏԸ ՊՈՒԱԳՕՊԷ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԴԱՏ ՄԸ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Ամբաստանեալը իր նստարանին մէջ հագուստներովը չներկայացաւ։ Բանտին հագուստները տուեր էին իրեն, այսինքն հաստ կտաւէ թիկնոցակ մը եւ տարատ մը։

Միջահասակ մարդ մըն էր։ Քառասունհինգ յիսուն տարու կար։ Մազերն ու մօրուքը շատ սեւ էին։ Իր դէմքը թէեւ կանոնաւոր չէր, բայց համակրելի էր եւ իր թուխ աչքերը անուշ ու խելացի արտայայտութիւն մը ունէին։

Արեւը պղնձի գոյն մը տուած էր անոր մորթին, ինչ որ բացօդեայ աշխատանք մը կը յայտնէր, ինչպէս որսորդութիւն կամ նաւարկութիւն։

Իր ձեռքերը, թէպէտ գործաւորի մը ձեռքեր չէին, բայց յայտնի էր որ աշխատած էին։

Խառնուածքը կանոնաւոր եւ արտասանութիւնը ուժեղ էր։

Ամենքը հետաքրքրական դատի մը կը սպասէին, բայց բոլորովին խաբուեցան։

Ամբաստանեալը հանդարտ, լուռ ու պաղարիւն մնաց։

Ամէն տեսակ հարցում ըրին իրեն, ծուղակներ լարեցին, իր յամառութեան դէշ հետեւանքները հասկցուցին իրեն։ Ամէն բան անօգուտ եղաւ։

Անծանօթն ամենեւին չկորսնցուց իր հեզ յամառութիւնը եւ երբ կարդացին այն դատավճիռը, որ դատարկապորտութեան մեծագոյն պատիժին — մէկ տարի եւ մէկ օր բանտարկութեան — կը դատապարտէր զինքը, իր հաստատ որոշմանը բոլոր հետեւանքներուն համակերպող մարդու մը դէմքը ցոյց տուաւ։

Սակայն դատավճիռը կնքելու համար հարկ էր անուն մը տալ յանցաւորին, ուստի Ժաք դրին անունը, ինչպէս որ կը կոչէին զայն բանտապահները։

Քանի մը օր ետքը այս անանուն մարդը մօտակայ քաղքի մը բանտը դրկուեցաւ։

Դատը լմնցեր ու վարագոյրը իջեր էր։

Անրի տը Սէրվօն այս անլուծանելի հանելուկին շատ հետաքրքրուեր էր, ինչպէս որ պիտի շահագրգռուէր քլիւպի մէջ թղթի մեծկակ խաղի մը, եւ Բարիզ չվերադարձած՝ ուզեց հինգ հարիւր Ֆրանք թողուլ դիւանատունը, որպէս զի բանտարկեալին յանձնեն՝ երբ բանտէն ելլէ։

Այս ստակը իր հետաքրքրութեանը համար էր։

Ինքնիրենը մտածեր էր որ անծանօթը, արդարութեան հետ իր հաշիւը կարգադրելէ ետքը, պիտի գար իր ըստակը հատուցանէր եւ միանգամայն այս հանելուկը պիտի բացատրէր իրեն։

Այս հաշիւը ճիշդ չելաւ։

Տարի մը ետք դերկամն իմացաւ որ մարդը իր տասներկու ամիս բանտարկութեան շրջանը լրացուցեր էր առանց ո՛վ ըլլալը յայտնելու եւ գացեր էր Մարսիլիա բնակիլ ոստիկանութեան հսկողութեան ներքեւ։

Բայց այսչափ միայն։ Անկէ ետքը այն անանուն մարդուն վրայ լուր չառաւ։ Անծանօթը նամակ մը իսկ չգրեց իրեն իր շնորհակալութիւնը յայտնելու համար, թէեւ բանտէն ելած ատենը ստակը իրեն յանձներ էր հաւատարմաբար։

Քիչ մը ետքը փետրուարի դէպքերը վրայ հասան եւ Անրի տը Սէրվօն այս պատմութիւնը գրեթէ մոռցեր էր, երբ 1848ի վերջերը շատ աւելի տարօրինակ դէպքերու խառնուեցաւ։

Ա.

1848ի առաջին ամիսներուն մէջ տեղի ունեցած քաղաքական դէպքերն ուրիշ մտազբաղութեանց միջոց չէին թողուր։

Դատական անցքերու յարակից հետաքրքրութիւնը կատարելապէս փոխանցուեր էր փողոցի կափեներու կամ բեմի վէճերու վրայ, եւ այն ատեն Բարիզի ամենամեծ ընկերութեան մէջ տեղի ունեցած կարգ մը տարօրինակ դէպքեր գրեթէ աննշմարելի անցան։

Փետրվարի անցքերէն ետքը քլիւպները երկար ատեն ամայի մնացին. բայց ամառուան վերջերը կենցաղասէրները սկսան իրենց սովորութիւնները ձեռք առնել։

Քաֆէ տը Բարիին մէջ կ'ընթրէին, Թատրոն կ'երթային, ու յետոյ քլիւպ դառնալով՝ թուղթ կը խաղային։

Մանաւանդ թուղթ շատ կը խաղային։

Կարծես այն ակամայ ընդհատման տեղը լեցնելու կ'աշխատէին տարօրինակ եռանդով մը, որու պատճառը գուցէ ան էր որ, ապագային մէջ ի՛նչ ըլլալնին չէին գիտեր։

Մեծ խաղացողները կը ժողովուէին սովորաբար Բարիզի այն ատենուան ամենէն հռչակաւոր քլիւպներէն մէկուն մէջ, եւ ամէն իրիկուն, ընդարձակ կարմիր դահլիճի մը մէջ պաքարայի սեղանի մը շուրջը ահագին գումարներ կը շահէին կամ կը կորսնցնէին։

Կանաչ սեղանին վրայ դիզուած ոսկին ու պանքնոտները տեսնողը չպիտի կրնար հաւատալ որ արժէթղթերու գինը ինկած էր եւ ագարակներու վարձքերը չէին վճարուիր։

Ստակը, որ ամէն կողմ պահուած եւ գործերէն քաշուած էր, թղթախաղի մէջ համարձակ երեւան կ'ելլէր եւ կէս գիշերէն մինչեւ առտու մէկ ձեռքէ ուրիշ ձեռք կ'անցնէր անհաւատալի դիւրութեամբ։

Հոկտեմբերի վերջերը, այս ոսկի տենդին ամենէն ուժով ատենը, քլիւպի խաղացողներէն մին մէկէն ի մէկ աներեւոյթ եղաւ։

Շատ հարուստ երիտասարդ ազնուական մըն էր, Լանկըտօքէն եկած, որ ուզեր էր ձմեռը Բարիզ անցնել եւ որ ամիս մը ի վեր շատ ստակ շահեր էր։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ՕՐԱՑՈՅՑԸ

1894

Չորեքշաբթի 20 Յուլիս (Հ. Տ.)
1 օգոստոս (Ն. Տ.)
Տ. Թ. Հ. Ռեճեպ = 1343
Թուական Հիճրէթի 1312, Մուհարրէմ 29
Ըն. Մալիյէ 1310, Թէմմուզ 20
Արեւածագ
ԴԶ. Դ. օր պահոց Վարդ.
Եւս Օր — 4 52

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ. Վէզիրութեան աստիճան տրուեցաւ Էնկիւրիի նահանգին կուսակալ Մէմտուհ պէյի:

Ճըսթրայի կուսակալութեան խորհրդական անուանուեցաւ Սալիհ փաշա, կառավարիչ Իրէքի (Պոսնա):

Տարած գաւառին (Շքոտրա) կառավարիչ անուանուեցաւ Սալիհ փաշա, նախկին կառավարիչ Միթրովիճայի (Պոսնա):

Իրէք գաւառին կառավարիչ անուանուեցաւ Մուսթաֆա Նայիլ էֆէնտի, նախկին Տէֆթէրտար Սէլանիկի:

ԻՆԿԱՍՏ ԱՐԿԱԾԵԱԼՆԵՐՈՒՆ. Լոնտոնի լորտ-քաղաքապետը հետեւեալ գումարները առաքած է Կ. Պոլսոյ երկրաշարժին արկածեալներուն ի նպաստ:

	Անգլ. ոսկի
Ն. Մ. Ռոչիլտ եւ որդիք	500
Բարիզի Ռոչիլտ եղբարք	500
Ռալլի եղբարք	100
Զարիֆի եղբարք եւ ընկ.	25
Տիկին Ֆաննի Մ. Զարիֆի	25
Բ. Բ. Բոտոքանաքի եւ ընկ.	20
Ա. Պալլի	25
Վալիանօ եղբարք	100
Գումարը	1295

—Գահիրէի մէջ կազմուած նպաստամատոյց յանձնախմբին նախագահ ընտրուեր է Ահմէտ Քէմալ փաշա:

—Բարիզի մէջ Պէրութի երկաթուղին եւ նաւահանգստին ընկերութիւնը 1000 փրանք գրուեր է:

ԾԽԱԽՈՏԻ ՌԷԺԻՆ. Ծանուցեր էինք թէ Բ. Դուռը մերժած էր Ծխախոտի Ռէժիին մոցնել ուզած ինչ ինչ փոփոխութիւնները իր պայմանագրութեանց տետրակին մէջ: Այդ փոփոխութիւնները կը վերաբերէին երկրորդ եւ 15րդ յօդուածներուն: 15րդ յօդուածը կ'որոշէ վարչական խորհրդին անդամներուն թիւը, 5ը Կ. Պոլիս հաստատուած եւ 5ն ալ եւրոպական գլխաւոր քաղաքներէն ընտրուած: Վարչական խորհուրդը կ'առաջարկէր որ անդամներուն թիւը 12ի բարձրացուի, որոնց 7ը արտասահման բնակող: Երկրորդ յօդուածը կը տրամադրէ որ, իւրաքանչիւր տարուան վերջը, վարչական խորհրդին երկու անդամներուն տեղ նորեր պիտի կարգուին: Ռէժին կը խնդրէր որ փոխանակ երկուքի, անորոշ թողուի այդ թիւը:

Հիմա Ռէժին նոր առաջարկութիւններ ներկայացուցած է Բ. Դրան՝ Ռէժիի կայսերական գումիսէր Նուրի պէյի միջոցաւ:

—Ռէժիին 1893-94ի տարեկան հաշիւները քննելու պաշտօն ունեցող յանձնախումբը սկսած է իր աշխատութիւնները: Այս յանձնախումբը կը բաղկանայ ելմտական խորհրդին անդամ Մազհար պէյէ՛, Ռէժիին կայսերական հաշուեքննիչ Նավէր փաշայէ, Հանրային պարտքին ընդհանուր հաշուեքննիչ Պ. Մէրլէ, Մարաշեան էֆէնտիէ եւ Պ. Մորժինէ:

ԽՈԼԵՐԱՆ. Էտիրնէի մէջ, յուլիս 16էն 17, քոլերայէ բռնուեր են 7 հոգի եւ մեռեր են 7 հոգի:

Բարձրագոյն հրամանով, Ներքին գործոց նախարարութիւնը Էտիրնէ ղըրկեց դարմանել ապահովիչ գործիներ եւ դեղեր:

Մուսթաֆա փաշայի մզքրանոցին մէջ 170 ուղեւոր կան, որոնց առողջական վիճակը գոհացուցիչ է: Ասոնցմէ 34ը, քարանթինայի պայմանաժամն աւարտած ըլլալով, ազատ անցագիր ըստացեր են:

—Պրուսայի կուսակալութիւնը հեռագրած է թէ Եսկիշէհիրի Սէյտ Ղազի գիւղախմբին Ուրման գիւղին մէջ անցեալ շաբաթ օրէն մինչեւ չորեքշաբթի քոլերայէ 18 դէպք ու 12 մահ: Յուլիս 14ին նոյն գիւղին մէջ 2 դէպք ու 1 մահ: Արապվիրան գիւղին մէջ յուլիս 12էն 15 2 դէպք ու 2 մահ: Զուգաուղըլ գիւղին մէջ ալ մէկ դէպք:

—Գոնիա քաղաքին մէջ յուլիս 15էն 16 երեք դէպք եւ հին ու նոր բռնուածներէն երեք մահ: Յուլիս 17էն 18 չորս դէպք ու չորս մահ:

—Եօզղատի Սորգուն գիւղախմբին կեդրոնին մէջ յուլիս 13էն 14 երկու դէպք: Յուլիս 14էն 14 Մէյտանի մէջ մէկ դէպք եւ հին ու նոր բռնուածներէն երկու մահ:

—Յուլիս 13էն 14, Գըրշէհիրի մէջ երկու դէպք եւ Գայսէրիի մէջ՝ մէկ: Եօզղատի մէջ ութ օրէ ի վեր դէպք չէ պատահած:

—Մալաթիայի մէջ յուլիս 14էն 15 քոլերայէ դէպք ու մահ չէ պատահած:

—Գասթէմունիի Բէնդրի գաւառին մէջ յուլիս 16էն 17 տասը դէպք, որոնց մին մահացաւ:

ԿՂԶԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ. Անգլիոյ լրագիր մը տեղեկութիւններ կուտայ Թէրսանէի հաշուոյն հոն շինուող երկու նոր շոգենաւներէն մէկուն պաշտօնական փորձին վրայ. այդ երկու շոգենաւներն ալ Կղզիներու երթեւեկութեանց յատկացուած են: «Նոր շոգենաւները, կ'ըսէ տեղեկագիրը, լաւագոյն պայմաններու մէջ շինուած են ու բոլորովին յարմար այն գործին որուն յատկացուած են: Զորս սրահ ունին, առանց հաշուելու բաւական թուով մասնաւոր խուցեր: Գլխաւոր սրահը կը գտնուի կամուրջին վրայ, մեքենաներու սենեակին ետին. սքանչելի սրահ մըն է, 45 ոտք երկայնութեամբ եւ 18 ոտք լայնութեամբ, կաղնիի եւ ընկուզենիի փայտով կահաւորուած կապոյտ թաւիշէ բազմոցներով եւ դեղին վարագոյրներով: Պատերը եւ ձեղունը ներկուած են սպիտակ, կապոյտ եւ ոսկեգոյն եւ շատ լաւ տպաւորութիւն կը ձգեն: Կանանց սրահը շարունակութիւնն է գլխաւոր սրահին եւ նոյն պերճութեամբ կահաւորուած է: Առաջին կարգին ճիշդ վերեւը կը գտնուի երկրորդ սրահը, շոգենաւին ամենէն մեծ սրահը, ճաշակով կահաւորուած: Մեքենաներու սենեակին առջեւ կը գտնուի երրորդ սրահը, որ մեծ եւ հանգստաւէտ է: Այս շոգենաւին շինութեան մասնաւոր հանգամանքներէն մին ան է որ մեքենաներու սենեակը երկու կողմէն բացուած է: Կը հասկցուի որ այս անօրինութիւնը եղած է ի նկատառնելով Թուրքիոյ կլիման, բայց այդ անցքերը ի հարկին կրնան գոցուիլ: Մեքենաները գոմբաունտ են եւ շոգին կը ստանան պողպատէ մեծ կաթսայէ մը: Շոգենաւին մէկ նորութիւնն ալ այն է որ վանդակապատը կը տարածուի մինչեւ տախտակամածներուն եզրը, որով կարելի է նաւուն ամբողջ երկայնութեամբը եւ լայնութեամբը պտըտիլ: Գետակը իջնելէ եւ ելլելէ յետոյ, շոգենաւը մէկ քանի անգամ փորձուեր է եւ ժամը մէկ մղոն աւելի ընթացեր է պայմանագրութեան մէջ որոշուած արագութենէն»:

ՊՐՈՒՍԱՅԷՆ կը գրեն թէ այս տարուան խոզակի բերքին մասին եղած յոյսերը իրագործուած չեն. արդիւնքը անցեալ տարուընէ 30 % պակաս է: Տեսակը սակայն լաւ է:

Մետաքսի գինը ինկած ըլլալով, նոր խոզակներուն գինը այս տարի քիլօն 9էն 14 գրուշ եղած է, մինչդեռ անցեալ տարի 17էն 23 էր: Այս անկումը ժողովրդին համար իբր 100,000 ոսկիի վընաս մը ըսել է եւ Հանրային Պարտքի վարչութիւնն ալ տասանորդի համեմատական մաս մը կը կորսնցնէ: Մետաքսին հիմնական գինը, օխան 170 գրուշ, ամենէն վար գինն է որ անսնուած ըլլայ 20 տարիէ ի վեր, եւ չահոգէտները աւելի կամ նուազ խոշոր փլասներ կրած են, որովհետեւ դեռ ձեռքերնին ունին անցեալ տարուան մետաքսէն, օխան 210էն 220ի:

Մանարաններէն մէկ քանին իրենց դռները գոցած են, եւ այսպէս շատ բանուորուհիներ պարապ մնացած են: Գործարանատէրները կը մտածեն հիմա գոցել բոլոր մանարանները, գոնէ առժամաբար, մինչեւ որ գիները բարձրանան:

Այս վիճակին հետեւանքով, ընդհանուր առեւտուրը, որ մետաքսի առեւտուրին կապուած է, շատ դէջ կացութեան մէջ կը գտնուի: Նոյն անշարժութիւնը կը տեսնուի նաեւ արտօնքի հըրապարակին վրայ, հակառակ գիներուն աժանութեան:

ՀԵՐՔՈՒՄ

Ճէրիտէի Շարգիէի 2737 թիւին մէջ մասնաւոր հրատարակութիւն մը տեսնուած էր իբր թէ իմ նշանախօսութիւնս կատարուած ըլլայ Տօքթ. Վայնէրի աղջկան Օր. Մարի Վայնէրի հետ եւ ամուսնութիւնս ալ մօտալուտ:

Այդ լուրը անհիմն ըլլալով կը խընդրեմ որ հաճիք ներկայս հերքենկալել իբր հերքումն այդ անճիշդ հրատարակութեան:

ՄԿՐՏԻՉ ԳՕԳՕՐԵԱՆ

18 յուլիս 1894 Բերա

ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

Բալուէն կը գրեն թէ Պատրիանը Իսմայիլը Հիւսէյին անուն անձը ձերբակալուեր է: Այս անձը մարդասպանութեան համար ամբաստանուած ըլլալով փախած էր եւ մէկ քանի անգամներ ոստիկան-զինուորներ ղրկուած էին զինքը ձերբակալելու, սակայն չէին յաջողած:

Սղերդի Նայիպ եւ նախկին դատարանին նախագահ Սալրի էֆէնտի ապօրէն ընթացքի մէջ գտնուած ըլլալով, դատաստանի պիտի ենթարկուի:

Տարսոնի բանտին տնօրէն Էմին էֆէնտի ապօրէն ընթացքի մէջ գտնուած ըլլալով, իրեն նկատմամբ օրինական գործողութիւնք պիտի կատարուին:

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՕՐՍԱ

(Երեքշաբթի 19 Յուլիս)

Ընթացք փոխանակագրոց	
Երեք ամիս Լոնտոնի վրայ	109 35
» » Բարիզի »	22 92
Պօնսօլիտ	
Բացուեցաւ	26 32
Գոցուեցաւ	26 36
Թահվիլաթը Օսմանիէ	
Իրիկուն	96
Ընթացք արժէթղթերու	
Փոխառութիւն Ալաֆ A.	64
» » B.	39 10
» » C.	28 10
Բաժնեթուղթ	
Ռումէլի երկաթուղի ֆր.	131 ¼
Թրամվէյ ոսկի	6 —
Ռէժի	18 31

Ընթացք դրամներու

Օսմ. ոսկի	100 —	20 ֆրանք	87 21
Մէճիտ	108	Անգլ. ոսկի	110 8
Պէշլիք	105 —	Մարք Գեր. ոսկի	106 28
Մէթալիք	97 50	Իմբէրիալ	90 —
Թափիքէ	18	Ֆլորին	51 17
Տկս. Պ. Պօրսայի	4 -	Ռուպլի Թուղթ	8 50

ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ
Վարձու խանութներ Պոլիս եւ Ղալաթիա
ԱՌՈՒԾԱԽ եւ կալուածական փոխառութեան գործառնութիւնք
Դիմել
Աբիկ Էզրումլեան եւ Նասիպ Փափազեան
Իպմիրլի Օղլը խան թիւ 1, Վոյվոտայի պահականոցին դէմը, Ղալաթիա:
4—4

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

ՅԱՐՄԱՐ ԳԻՐՔ ՄԸ
Ա. Կ. ՍԷԹԼԷՄԵԱՆ
ՄԱՐԴ ԸԼԼԱԼՈՒ ՄԻՋՈՑԸ
Կամ
ԿԵԱՆՔԻ ՄԷՋ ՅԱՋՈՂԵԼՈՒ ՃԱՄԲԱՆ

Սոյն վերնագրին տակ ամփոփուած են Ինքնօգնութեան Դասեր խորագրով Հայրենիքի մէջ հրատարակուած յօդուածները:

Այս գիրքը իր կրթիչ հանգամանքովը պէտք է գտնուի ամէն դասակարգի մարդոց ձեռքը:

Կեդրոնատեղին է Յ. Մատթէոսեան Թղթավաճառանոց, Կ. Պոլիս, Ֆինճանճըլար եօգուշու, թիւ 27. կը գտնուի նաեւ ամէն գրավաճառաց քով եւ կամուրջին գլուխը սուէճ Պօղոս աղայի քով:

Ընտիր քարթօնակազմ 8 դրշ.

Ոսկեզօծ եւ փէլուր լաթակազմ 12½ դրուշ

Գաւառներէն յանձնարարութեանց համար դիմել ուղղակի հեղինակին, Ամերիգան-Խան:

ՌՈՊԷՐԹ ՔՈԼԷՃ

Սոյն Քոլէճ, հաստատեալ կայսերական բարձր Իրատէով, կազմակերպեալ է եւրոպեան ու ամերիկեան նոյնօրինակ հաստատութեանց նման, ունենալով նշանաւոր դասատուաց կաճառ մը, որով կը կառավարուի, նաեւ ընտիր եւ յաջողակ ուսուցիչներ՝ Հայերէն, Պուլկարերէն, Յունարէն եւ Թրքերէն լեզուաց համար: Ունի գրատուն մը իբր 8.000 հատորներէ բաղկացեալ, Երկրաբանական, Հանքաբանական, Կենդանաբանական եւ Բուսաբանական հաւաքածոյներ, եւ Բնագիտական, Տարրաբանական, Բնախօսական եւ այլ բազմաթիւ գործիներ:

Քոլէճին նպատակն է ժամանակիս պահանջմանց համաձայն բարձրագոյն կարգի կրթութիւն մը տալ իւր դիմող երիտասարդաց: Նոր տնօրինութիւնք եղած են բնական գիտութեանց ուսման համար դիւրութիւններ ընծայելու:

Ռոպէրթ Քոլէճի մէջ աւանդեալ գրական եւ գիտական ուսմանց լեզուն Անգլիերէն է. սակայն իւրաքանչիւր ուսանող պարտաւորեալ է ուսանիլ իր մայրենի լեզուն եւ տոհմային պատմութիւն: Հայերէն լեզուի եւ դպրութեան համար գծեալ է ուսման կատարեալ ընթացք մը, որուն պարտի հետեւիլ իւրաքանչիւր հայ ուսանող:

Հաստատութեան քարաշէն եւ հոյակապ շէնքերն կառուցեալ են ի Ռումէլի Հիսար, Վոսփորի եւրոպական կողմը գտնուող բլուրներուն ետեւը բլրոյ մը վրայ, որու դիրքը Վոսփորի ափանց վրայ գեղեցկագոյնն եւ ամենէն առողջարարն համարեալ է:

Քոլէճի յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի սեպտեմբեր 3/15ին: Մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել առ Տեսչութիւնն, որ ի Ռումէլի Հիսար:
3-20

ՏՕՔԹՕՐ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
(Դումպաքու, Պատրիարքարան փողոց 15 թիւ տուն)

Ըստ բազմամեայ փորձառութեան, հաստատուած լինելով վերջնիչեալ թաղը տունը, մասնաւոր խնամօք կը դարմանէ կուրծքի, մարսողական գործարանաց եւ ծննդագործական ամէն տեսակ հիւանդութիւնները, եւ կը կատարէ վիրաբուժական ու մանկաբարձական գործողութիւններ:

Ամէն օր հիւանդ կ'ընդունի իր տունը եւ հինգշաբթի կէս օրէ վերջ ձրի կը դարմանէ:

Նաեւ չորեքշաբթի կէս օր, առաջ եւ շաբաթ կէս օր վերջ կամուրջին գլուխը Ֆինդիքճեան էֆէնտիի դեղարանը հիւանդ կ'ը դարմանէ: 4—50

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ականջի, կոկորդի եւ քթի հիւանդութեանց մասնագէտ Տօքթ. Տատուր պատիւ ունի ծանուցանել հասարակութեան թէ իր դարմանատունը փոխադրած է Բերա Մեծ փողոց թիւ 249 Բրիտանական (Բանգիւք) դեղատանն վերայ, ուր իր խորհրդակցութիւնները կը շարունակէ ամէն օր կէս օրէն մինչեւ ժամը 4 ը. ե: 12—26

ԱԶԴ

Ագիսի գործարանատէր ԵՂԻԱ ԷԹՇԱՀՊԱԶԵԱՆ, ի գիտութիւն իր բազմաթիւ յաճախորդաց, գրասենեակ հաստատած է ի Ղալաթիա, Թօփ-Գափու Էնի-Խան թիւ 11, 12 ուր կը գտնուին շինուածեանց վերաբերեալ մեքենայի եւ ամէն տեսակ ապրանքներու օրինակներն:

Գիներն յայտ գոհացուցիչ, հանդերձ վճարմանց դիւրութեամբ: 2-30

ՏՕՔԹՕՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ

Մասնագէտ ծննդական գործարանաց եւ գաղղիական հիւանդութեանց: Ղալաթիա, կամուրջին գլուխը, թիւ 5:

Նախ անոր բացակայութեանց կարեւորութիւն չտրուեցաւ, վասն զի խաղաթղթերու մէջեւ եղած բարեկամութիւնը սեղանին սահմանէն անդին չանցնիր, բայց իմացուեցաւ որ քանի մը օրէ ի վեր տունն ալ չէր գացած:

Ընտանիքը սրտատանջութեան մէջ էր ու փնտռել կուտար:

Պ. տը Սիէօրաք — անունն այս էր — առտու մը ժամը չորսին քլիւպէն ելեր էր եւ ոտքը փողոցին դռնէն դուրս դըրելէն ետքը իր հետքը չկար:

Հաւանական էր որ, իր սովորութեան համեմատ, կառք մը վարձեր էր Սէն-Ժէրմէն արուարձանը երթալու համար, ուր կը բնակէր. բայց բոլոր կառավարները հարցաքննուելով՝ ո եւ է տեղեկութիւն չստացուեցաւ:

Միայն այդ կառավարներէն մին ըսաւ թէ այն գիշերը Ռուէնի երկաթուղիի կայարանը ճամբորդ մը տարեր էր, որու նկարագրութիւնը քիչ մը կը նմանէր անհետացող մարդուն:

Դժուարին էր հաւատալ որ Պ. տը Սիէօրաք այն ատեն, այն հագուստներով եւ առանց կանխ յարդարի ճամբորդութեան մը ելած ըլլայ:

Կարծուեցաւ որ ինքզինքը սպանած է:

Խաղամոլի մը համար այս ենթադրութիւնը միշտ հաւանական է:

Բայց առանց հաշուելու որ Պ. տը Սիէօրաք շատ հարուստ էր, խաղի մէջ ալ միշտ կը շահէր եւ աներեւոյթ եղած գիշերն իսկ մեծկակ գումար մը վաստըկեր էր:

Ասկէց զատ այդ երիտասարդին ոչ եւ է վիշտ ունենալը չէին գիտեր:

Անխելքութիւն էր կարծել որ մօքի ու հարստութեան այս կացութեան մէջ գտնուող մարդ մը զուարթ ու շահաւոր գիշեր մը անցընելէ ետքը՝ գացած ինքզինքը գետը նետած ըլլայ:

Աւելի բնական էր ենթադրել որ գործին տակ ոճիր մը կար, մանաւանդ երբ մտածուէր որ Պ. տը Սիէօրաքի թղթապանակին մէջ եղած սակը կրնար հրապուրել գողերը, որո՛նք այն դրամական առգնալի միջոցին շատ քիչ անգամ սանկ բաղդի մը կը հանդիպէին:

Բայց Լուի-Ֆիլիփի իշխանութեան վերջին տարիները Բարիզի փողոցներն ապահովող աւազակները երկու տարիէ ի վեր գրեթէ բոլորովին անհետացեր էին:

Չարագործներու այն ահարկու խումբերուն վերջին մնացորդները դատուեր ու դատապարտուեր էին 1846ին եւ անկէ ի վեր գիշերային յարձակում լսուած չէր:

Ոստիկանութեան այս մասին ըրած խուզարկութիւնք ամենեւին արդիւնք մը չունեցան:

Գտնուած միակ հետքն եղաւ Պ. տը Սիէօրաքի թղթապանակը, որ պատըռուած ու ցեխոտ նետուած էր Բուլի քաղաքադրան մօտ գտնուող ամայի հողերուն մէջ:

Անօգուտ է ըսել թէ այդ թղթապանակը բոլորովին պարապ էր:

Ահա՛ այսչափ:

Ի զուր գետին ու ջրանցքին տակը փնտռեցին. Պ. տը Սիէօրաքի մարմինը չգտնուեցաւ:

Այս տարօրինակ աներեւութացումը ութ օր իբրեւ բերան խօսուեցաւ Բարիզի մէջ. բայց շաբաթ մը ետքը Բարիզ մոռցաւ զայն եւ Պ. տը Սիէօրաքի մահը գիշեր մը իսկ չդադրեցուց պաքարան այն քլիւպին մէջ, ուր ամէնքը կը ճանչնային ու կը սիրէին զինքը:

Ամիս մը չանցած՝ ամենէն մեծագումար խաղցողներէն մէկուն ալ դէպք մը պատահեցաւ, թէեւ ոչ նոյնչափ եղերական:

Հարուստ ու աներկիւղ խաղացող էր, բայց իր այն կիրքին մէջ իսկ զինուորական կանոնաւորութիւն մը կը պահէր:

Կէս գիշերին կ'անցնէր պաքարայի սեղանին առջեւ, եւ ճիշդ ժամը երկուքին խաղը կը թողուր, շահած ըլլար թէ կորսնցուցած:

Օդը ինչ որ ալ ըլլար՝ ժամը երկուքը քանի մը վայրկեան անցած հետիոտն տուն կը դառնար, քթին տակէն հին երգ մը մալտալով: Պարկօնիի փողոցը կը բնակէր:

Սովորաբար խաղի մէջ բաղդը անյաջող էր. բայց երբ դիպուածով երբեմն բաղդը բացուէր, այնքան յանդգնութեամբ կը խաղար որ, երբեմն շատ խոշոր գումարներ կը վաստկէր:

Իրիկուն մը, կամ մանաւանդ առտու մը, երբ մեծկակ գումար մը շահելէ ետքը տուն կը դառնար, իրեն այնպէս երեւցաւ որ Օրսէի քարափին անկիւնը մեծ պարտէզի մը պատին երկայնքը կասկածելի դէմքեր կը տեսնէր:

Լըվէրտան հարիւրապետը, որ Ալճէրիի մէջ երկար ատեն կեցեր էր, մութ անկիւններէն կը կասկածէր եւ գիտէր որ երկրայելի ճամբաներու մէջ մէկէն ի մէկ դառնալու չէ:

Ուրեմն ճամբուն մէջտեղը կեցաւ, եւ իբր նախազգուշութիւն, գաւազանին մէջ գտնուող կարճ սուրը քաշեց.

Եւ սկսաւ դէպ ի Պարկօնիի փողոցին բերանը քալել՝ աջ ու ձախ նայելով:

Բարեբաղդաբար այսպէս ըրաւ.

Այն վայրկեանին որ Պալէ-Պուրպօնի պատին վրայ բացուած ցած դրան մը առջեւէն կ'անցնէր, մարդ մը յարձակեցաւ իր վրայ եւ զգաց որ կռնակէն կը բռնէին զինքը:

Ուժեղ ձեռք մը իր վիզը կը սեղմէր եւ ուրիշ ձեռք մըն ալ գրպանները կը պրպտէր:

Բայց հարիւրապետն իր պաղարիւնութիւնը չէր կորսնցուցած: Կանակէն առնանկ հարուած մը տուաւ յարձակողին, որ անմիջապէս օձիքը թողուց եւ դառնալով՝ դէմ առ դէմ գտնուեցաւ թշնամիին հետ:

Հարուածը ուժով ըլլալու էր, վասն զի զողը կը դեղեւէր. բայց այն վայրկեանին ուրիշ երկու չարագործներ ալ իրենց ընկերոջ օգնութեան հասնելով, հարիւրապետը յարմար դատեց փախչիլ:

Իր ետեւէն չվազեցին:

Հետեւեալ օրը այս պատմութիւնը քլիւպին օրուան լուրն եղած էր:

(Շարունակելի)

THE PATRIOTIC

«ՊԱԹՐԻՕԹԻՔ» ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Հիմնուած ի Տարին 1824ին

Դրամագլուխ 1,500,000 անգլ. ոսկի

Տարեկան եկամուտ աւելի քան 200,000

Կատարեալ ապահովութիւն։—Վնասները կը վճարուի փութով և առատաձեռնութեամբ։

Ընդհանուր գործակալք ՊԼԵՅՖԸՐ եւ ԷՏՈՒԱՐՏՍ
Գօսեթքուլու խան. Պաղչէ-Գաբու, Ստամպօլ

Դեր գործակալ ՄԻՀՐԱՆ ՍԱՐԸԵԱՆ
8, Համիտիէ ճառտէսի, Ստամպօլ
ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ
Իպրէթ խան, Ղալաթիա

ԿԼԱՎԱՆԻ ԵՒ ՔՕՐԲԻ
ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա Գարաքէօյ Մէհմէտչէլէպիխաչախան թիւ 22

Գոհունակութեամբ ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան թէ մեր հրապարակին վրայ նոր դրամատուն մը հիմնած ենք, որոյ գլխաւոր գործառնութիւնը պիտի ըլլայ փոխանակութիւն ամեն տեսակ դրամոց, կանխիկ ինչպէս նաեւ ապառիկ ամսական վճարումներով, եւրոպական շատ մը դրամատուններու ընդունած մեծ բարեխնամ հովանաւորութիւն մըր, թէ՛ ապառիկ եւ թէ կանխիկ գնողներուն ընծայելով առաւելութիւններ։ Այս դրամատունը իբր առանձնաշնորհ կը ծառայէ, մասնաւոր ամսական ... դիւրութիւններ, որոնք յիշեալ տան, ամեն մի փոքր հասոյթ մ'ընելով, որոշեալ պայմանաժամ մը վերջ, պարտատոմսի մը տէր կըլլան, եւ միշտ ապահով են որ՝ ... շահերէն, կրնան անոր փոխարէնը՝ պայմանաժամէն իսկ առաջ վճարելով՝ ձեռք անցնել։ Յիշեալ դրամատունն Արեւելեան-Երկաթուղեաց պարտատոմս մը գնողը, իր առաջին ամսական վճարումէն անմիջապէս յետոյ կ'ստանայ թիւ մը, եւ որոյ շնորհիւ, իրաւունք կ'ունենայ ամենակշռելու յիշեալ պարտատոմսի բոլոր վիճակահանութեանց եւ ամբողջ շահուն, երբ թէ՛ վճարած է պարտատոմսի գինը ամբողջապէս։

Յիշեալ դրամատունը կը ներկայացնէ՝ Թօմբոլա Ժէնէրալ մը Բոլտի եւ Բոլթոնէ, Յամիլլ տուները, որոնց գործառնութիւնք եւս վաճառել է ամսական վճարմամբ՝ Վիլլ որ Բոլլի, Յոնոհիէր, Պօն որ Բոնտամարի եւն. վիճակահանութիւն ունեցող արժէթղթեր, ինչպէս նաեւ Լիոնի՝ Սօսիէթէ Մութիւէլ Յրանսէզը, որք ամենքն ալ լաւ ճանչցուած դրամատուններ են ի Կ. Պոլիս։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց եւ գնացուց մէջ արծաթելութիւն ընել փափաքող. պարոն վերոյիշեալ տանհոսցէն դիմել։

Գ. ՎՈՒՋԻՆՕ ԵՒ ԸՆԿ.

Մեծ փողոց Բերայի, Տէրվիշ փողոցին անկիւնը թիւ 1

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԿԱՀԱՒՈՐԻ

Հիմնուած 1884ին

Ճոխ կարասիներ, տէքօռ եւ կապերտք։ Ամէն կերպով կահաւորում։ Սրահներու կատարեալ զարդարում

Գինչ Աւյանչեր

Միակ ներկայացուցիչ Բարիզի Լէոն Էլոէլը և Ըն. հիւանդներու և վիրաւորներու համար մեքենական թիկնաթոռներու գործարանին։

Ա. ԱԼԷՄԵԱՆ
Գ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ Ընկ

49-52 Կ. Պոլիս, Թահմիզ Փողոց

Վաճառատուն

ԹԷՅԻ ԵՒ ՇԱՔԱՐԵՂԻՆԱՅ

AVEDIS ALEMIAN & KEVORK HOVNANIAN
STAMBOUL RUE TAHMIS 52
ΑΛΕΜΙΑΝ & ΚΕΒΟΡΚ ΧΟΒΝΑΝΙΑΝ Κ/ΠΟΛΙΣ ΟΔΟΣ ΤΑΧΜΙΣ 52
Ի Կ. ՊՈԼԻՍ — Ա. ԱԼԷՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ — Թահմիզ փողոց 52
MARQUE DÉPOSÉE

Չինաստանէն եւ Ճավայէն հասած են եւ հետզհետէ կը հասնին նոր տարուան բերքերէն ընտիր ԹԷՅԵՐ, որոնք կը ծախուին մեր 52 թիւ վաճառատան մէջ։ Իսկ նորոգ պայմանագրութեան մը համաձայն, մեր 49 թիւ վաճառատան մէջ անմրցելի աժանութեամբ կը վաճառուին անգլիական եւ Ֆրանսական հաւասարումէկ տեսակ ընտիր ՇԱՔԱՐԵՂԷՆՆԵՐ, հռչակաւոր Հիւնդլէյ-Բալմեր, Բէք-Ֆրէյն եւ ուրիշ ականաւոր գործարաններու Թարմ ՊԻՍՔԻԻԹՆԵՐ, Ֆրանսական զոնեաֆ, շոգոլայ եւ ֆօլայ, նաեւ տեղական լոգում, որ Անգլիոյ մէջ իսկ մեծ համբաւ շահած է։ Ընկերութիւնս մասնաճիւղ մըն ալ ունի, Պահճէ-Գաբու, մաքսատան նոր դուռ, թիւ 14

ԲԸՌ-ԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆ ՊԱԼՍԱՄ

BALSAM OF ANICEED

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵԱՅ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

PARIS, 11, rue de Cluny, 11, PARIS

ENCRE NOUVELLE
MATHIEU-PLESSY

Spécialité de Carmin et d'Encres de Couleurs

PLUME NOUVELLE

Croix de la Légion d'Honneur à l'Exposit. univ[le] de 1867

ENCRE NOUVELLE DOUBLE VIOLET A COPIER

ADOPTÉE PAR TOUTES LES GRANDES ADMINISTRATIONS

Dépôt chez tous les Papetiers.

Կը գտնուին
ՎՐՈՅՐ եւ ՊԱՂՏԱՍԼԵԱՆ
Թղթավաճառանոցներ

ՆՈՐԱՎԷՊՔ

Ս. Գայրճեան

Ինը հրահանգիչ, զբօսուցիչ եւ հետաքրքրական վէպեր՝ համեստ վէպեր ընթերցման արժանի կը պարունակէ, որք են՝ Միսս Կինն.— Մեծ Յուսախաբութիւն մը.— Մայրիկը.— Թշուառ մայր մը ի դատարանի.— Երկու Յանցաւորք.— 376494 թիւն.— Ակռայի մը համար.— Անկեղծ սէր.— Խիղճը։

Ինը վէպ 3 ղրուշի

Ամէն գրավաճառաց ինչպէս նաեւ գրավաճառ Պօղոս եւ Յակոբ աղային քով կը ծախուի։ 12—20

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ
ԳԱՌՆԻԿ ԵԱԼՏԸՉԵԱՆ
եւ
Գ. ԷՐՄԷՆԵԱՆ

Ի վաղուց անտի իր վաճառքներուն ազնուութեամբը հանրածանօթ սոյն տունը Շուկայի Պօստայում խանէն փոխադրուած է Պոլիս, Մահմուտ փաշայի մօտ, Պարիզ հիւպատոսարանին դէմ նորաշէն Թօփալեան խան Ա. յարկ թիւ 18, 20, 22 եւ 24 վաճառատունները։

Վերոյգրեալ մթերանոցներուն մէջ պատրաստ եւ յանձնարարուած ու եղանակին համաձայն ամէն տեսակ հագուստներ եւ կերպասներ կը գտնուին, որք Եւրոպայէ բերուած պատրաստ հագուստներէն եւ կերպասներէն քսան եւ հինգ առ հարիւր համեմատութեամբ պակաս գնով կը վաճառուին։ Այդ վաճառատան տեարց նպատակն է մրցիլ ի Պոլիս եւ Ղալաթիա վաճառուած հագուստներու ու կերպասներու հետ թէ աժանութեամբ եւ թէ տեսակի ազնուութեամբ։ Կը խնդրուի արգոյ հասարակութենէն որ նոյն մթերանոցները դիմելով անձամբ տեսնէ ու հասկնայ վաճառուած նիւթերու աժան գինն ու լաւ տեսակը։

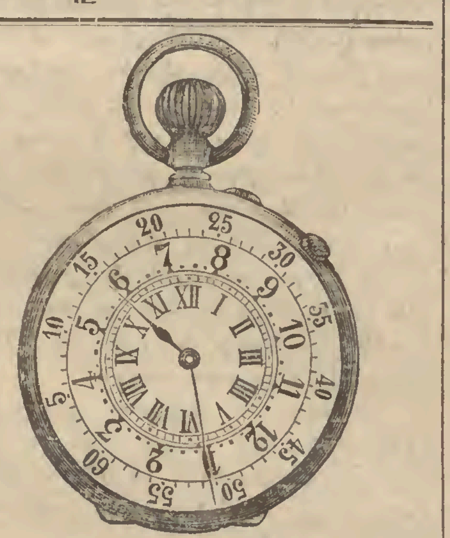

ՆՈՐ ԳԻՒՏ
ՀԱՄԱՍՏԵՂ ԺԱՄԱՑՈՅՑ
ՈՍԿԻ ԵՒ ԱՐԾԱԹ

Որ մէկ ալքով կը ցուցանէ ալաֆրանկա եւ ալաթուրքա ժամերը, եւ որու համար աւելի ժամացոյցէ մը այլար գանելու պէտք չմնար որով մէկ աչքէ առաջ կ'ըլլան երկու ժամերն ալ, որք հաւասարապէս գործածելի են մեր երկրին մէջ։

ՄԻԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
Մեծ-Շուկայ, Վալիտէ խան, թիւ 2
ՅՈՎՍԷՓ ԹՕԼԱՆԵԱՆԻ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆ
ՈՒՐ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՆԱԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ
ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ ԺԱՄԱՑՈՅՑ
ԵՒ ՇՂԹԱՅԵՐ ԵՒ ԱՅԼՆ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ
ԱՐԾԱԹԱՊԱՏ ԱՓՍԷՆԵՐ
Ճերմակ մետաղի վրայ Քրիստօֆլի գրութեամբ երաշխաւորեալ

Սոյն վաճառատունն իր բոլոր ապրանքները կ'երաշխաւորէ ժամանակ հաշուեցուցակ մը յանձնելով ի միասին։

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

ՆՈՐ ԵՐԵՒՈՅԹ

ՇՈՒԿԱՅԻ ԿՕՇԿԻ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԱՄԷՆ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՈՒՐԲԱԹ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՆԿ ՅԱՍՏԱԿԱՆՏՈՐ

ԱՄԱՏԱՆ ՅԱՄԵՆԱՅՆԻ

ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԷՆ ԽՕՍՔՈՒԻ 3, ինչպէս նաեւ կը սօս ...

ՆՈՐՈՒԻՉ ԻՒՆԻԸՆ
ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐՈՒԻՉ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆ, ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1797ին

Ապահովագրեալ դրամը 7,250,000 Ֆրանք
Վճարուած վնաս 225,000,000 »
Տարեկան հասոյթ 20,000,000 »
Պահեստի դրամ 53,000,000 »

Գ. ՓՈՒՐԹ

ՆՈՐՈՒԻՉ ԻՒՆԻԸՆ
ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՈՒՄԱՆԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍՈՍԻԷԹԷ

Հիմնուած 1706ին

Ապահովագրուած դրամագլուխ 2000,000 անգլ. ոսկի
Վճարուած 2,000,000 »

ՆՈՐՈՒԻՉ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Հիմնուած 1856ին

200,000 ոսկի
190,000 »

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

ԹԵՐԹՕՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ (132)

ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

ԶԱՒԱԿԸ

ՄԱՍՆ Գ.

ՔԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆ

Պէնժամէն լռջօրէն կը խօսէր։

Հօրեղբայրն ալ մէջօրէն պատասխանեց.

—Անշո՛ւշտ. շատ մը պէս պիտի սատկեցնեմ զայն...

—Ուրեմն աղէ՛կ։ Ուրիշ առարկութիւն չունիմ...

Իւրաքանչիւրը սիկար մը վառեց—այն սիկարներէն, զորս Պէնժամէն կը ծխէր երբ ճշմարիտ հասկցող մը։

Սէզար հօրեղբայրը ճաշարանէն ելլելով եւ ընտանեբար Պէնժամէնի թեւը մտնելով, ըսաւ.

—Պէտք է որ շատ խոհեմութեամբ վարուինք, վասն զի եթէ Բաթօչ կասկածի երթայ, գործերնիս չի յաջողիր։ Ուստի, Պէնժամէն, ես առանձին ներս պիտի մտնեմ...։ Դուք մօտերը կեցէք, որպէս զի դուրս ելլելս տեսնէք...։ Կը յուսամ որ Բաթօչի հետ պիտի վերադառնամ եւ եթէ գործը կարգին ըլլայ՝ ո եւ է նշան չեմ ըներ ձեզ։ Դուք հեռուէն ետեւէս եկէք, բայց այնպէս մը որ չտեսնուիք...։ Ես ինչ որ ընեմ՝ դուք ալ ան ըրէք։ Եթէ Բաթօչի հետ պանդոկ մտնեմ, դուք ալ պանդոկ կը մտնէք...։ Եթէ դէպի կայարան երթամ, դուք ալ դէպի կայարան կուգաք...։ Եթէ կառք նստիմ, դուք ալ ուրիշ կառք մը կը նստիք ու ետեւէս կուգաք։ Հասկցա՞ք։

—Հասկցայ, պարոն Սէզար։

—Եթէ գիտաւորութիւնս փոխեմ եւ ուզեմ հրահանգ մը տալ ձեզ, օրինակի համար եթէ ծանր միջադէպ մը պատահի, ես անմիջապէս լուր կը ղրկեմ պանդոկի սպասաւորներէն մէկուն, երկաթուղիի պաշտօնեաներէն մէկուն, վերջապէս ո եւ է անձի մը միջոցաւ...

Եւ պահ մը լռելէ ետքը՝ յարեց.

—Պէտք է որ միշտ իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ ըլլանք՝ ըստ երեւութին զիրար չճանչնալ ձեւացնելով։

—Հասկցայ, Պարոն Սէզար, հասկըցայ, կ'ըսէր Պէնժամէն, որու խելացի աչուըները կը փայլատակէին։

—Եթէ իր բնակած պանդոկին մէջ Բաթօչի հետ դժուարութեան մը հանդիպիմ, պատուհանը կը բանամ, գլխարկս կ'երերցնեմ ու անմիջապէս վեր կ'ելլէք։ Այն ատեն ընելիքնիս կը մտածենք։

—Եթէ Բաթօչ բակին վրայ կը բնակի, բակին մէջ կը սպասեմ, եթէ փողոցին վրայ կը բնակի, փողոցը կը սպասեմ։ Հոգ մի՛ ընէք, աչքս պիտի բանամ։ Դուք ճամբորդութեան անանկ աննման ընկեր մըն էք որ, ամենափոքր վտանգի մը տակ չեմ կրնար թողուլ ձեզ։

Անհամբերութեամբ սպասեցին որ մթնէ։

Ժամը իննին մօտ երկու կառք վարձեցին, վասն զի շատ ապահով չէին որ իրենց գացած ամայի տեղը պիտի կրնային կառք գտնել՝ երբ պէտք ունենային եւ կուզէին ամէն պատահականութեան առաջքն առնել։

Բաւական նեղութիւն քաշեցին Տէօ-Նաստոնի անկը գտնելու։

Այդ անկը կը բաղկանար երկու յարկով, նեղ, խարխուլ, անշահ երեւոյթով հինգ վեց տունէ։

Խորը այրած հինօրեայ վանքի մը բարձր պատը կար։

Արդէն այդ տուները այն վանքին փլատակներով շինուած էին, այնպէս որ նոր տուներուն սեւցած մոյթերն ու քարերը կարծես ցոյց կուտային թէ այդ տուներն ալ այրած էին։

Անկին խորը տուն մը կար, որու վրայ կախուած տախտակէ մը կը հասկցուէր թէ հոն գիշերը պառկելու սենեակներ կը տրուէին։

—Ասիկա ճշմարիտ աւազակներու որջ մըն է, մրլթաց Պէնժամէն, որ Մօնմարթրի, Շարոնի եւ Պարիէր տ'Իթալիի անկիւնները կը յիշեցնէ ինծի։

—Կը վախնա՞ք։

Պէնժամէն սխալ խնդաց։

—Ատանկ կատակներ մի՛ ընէք, հայր Սէզա՛ր...

Պանդոկին առջեւ հասան։

Ո՛չ վերը եւ ո՛չ վարը լոյս կար։ Այդ տունը անբնակ կ'երեւնար, վասն զի պատուհանները վարագոյր անգամ չկար։

Դուռը գոց էր։

—Անկիւն մը պահուըտեցէք, ըսաւ Սէզար եւ պատուէրս մի՛ մոռնաք։

Գիշերը շատ մութ էր։ Քիչ մըն ալ կ'անձրեւէր։ Հոն ամենեւին կառք չկար։ Պէնժամէնի համար շատ դիւրին էր դրան մը քով կծկտելով պահուըտիլ։

Անմիջապէս անտեսանելի եղաւ։

Սէզար հօրեղբայրը ըռվոլվէրը հանեց եւ գրպանին մէջ պատրաստ բռնելէ ետքը՝ ուժով մը դուռը զարկաւ։

Բռունցքը ուժով էր եւ ուժով զարկեր էր։

Բայց պատասխան տուող չեղաւ։

Դուռը կղպուած էր։

Նորէն զարկաւ։

Նորէն պատասխան չառաւ։

Երրորդ անգամ նորէն զարկաւ, այնքան ուժով որ այս անգամ իր ...ածը պարապը չգնաց։

Ներքուղին մէջ ոտնաձայն մը լսուեցաւ։

Բանալի մը ճանչեց փականքին մէջ, նիգերը քաշուեցան եւ դուռը կիսով բացուելով՝ կնկան գլուխը մը երեւցաւ որ կը լուսաւորէր ձեռքը բռնած ճրագը։

Զառանցուած մոխրագոյն մազերով պառաւ մըն էր, որու դէմքը արբեցութիւն կը հոտէր։

—Ի՞նչ կ'ուզէք։

Եւ անմիջապէս սկսաւ կարգ մը գերմաներէն հայհոյանքներ տեղալ Սէզարի գլխուն։

(Շարունակելի)